

les produccions «naranjas, limones, limas, acimbogas, cidres, *çatalies* y otros muchos frutos de este género»: allà, doncs, fou nom donat, segons sembla, a una mena de fruita cítrica; amb el qual formalment (i potser res més) coincideix *satali* que el *DAG* posa com a variant de 'satalia' a la prov. de Girona. Ja fonèticament és clar que no té res a veure amb un mot àrabic *ğatâr* o *ğadâl* com a noms de fruits, com volia Eguílaz (pp. 528, XVIII), rebutjat per Steiger (*Contrib*, 189, n. 1), tot relacionant-ho amb la *Satalia* d'Àsia Menor i remetent a Defrémery (*Rev. Crit* 1868, 411), el qual ignora si es refereix a la nostra flor de satalia

Altrament Du C. cita, s. v., un hapax *satalia* en una carta de c. 1320 de Felip VI de França a Eduard d'Anglaterra, on no sembla pas possible de veure cap flor ni fruit, i el context sembla referir-se a alguna espècie de dret impositiu o de prestació feudal («--- facinorosus operibus --- sasinus nostras --- infringendo --- *satalias* villiter pertractandos»).¹ Potser un terme creat a Xipre pel reialme francès dels Lusignan, relatiu a algun tribut pagat pels de Satalia, i repetit ocasionalment a França.²

DERIV: *Satalier*, cita de Verd. en *DAG* i *AlcM*

¹ En un altre hapax, a què fa referència el collector, *sartula* deu ser mal llegit per *cartula*, car es tracta d'una comunicació. — ² Basti referir-se breument a d'altres assonàncies lexicològiques, que no semblen bases d'etimologia sostenible *Acetalis* i el seu equivalent gr. *oxalis*, *-idis*, són nom de l'agrella, planta ben diferent de la satalia. No ho és menys *saseli* [*DOrt*], del grecollatí *σέσελις*, umbel·lífera semblant al fonoll (Krüger, *Hochpyr*. A, I, 18, diu que és *sesolve* [err. per *sesolies* pl.?] a Areny, ribag ?) Sí que deu tenir-hi alguna relació botànica el *Systirinchium majus* de Vigier, els noms gallecs del qual aplegà Sarmiento, 1745 (*Cat. V Gall*, 1973, p. 497) puix que eren uns anomenats «rositas» i als seus noms gallecs *margaritas* i *quitameriendas* s'apliquen a amaril·lidàcies; però no hi hauria enllaç fonètic possible. Entre les variants del nom *zaitûni* que els àrabs donaven a una tela importada de Tseu-thung (àr. *Zaitûn*) —cf. *SETI* i *ATZEITUNI*— cita Du C a França dos *satatin vermeil* de 1393, un *satalin* alvernès de 1375, i algun *zatony* (ultra *satinus*); fóra imaginable que també s'hagués atribuït a tal origen xinès la importació de la satalia; però si bé en *satalin* la *l* s'explica per dissimilació davant la *-n*, ni en un àrab *zaitûniya* ni en el català *satalia*, no es podia produir tal dissimilació, puix que no hi ha altra nasal. Res a veure, és clar, amb el cast *ZATARA* 'espècie de rai' (*DCEC*), ni amb el seu ètmon àr. *satar* 'renglera'.

Satànic, *satanisme*, derivats de *Satanàs* nom propi

SATELLIT, pres del ll. *satelles*, *-itis*, 'guàrdia de cos', 'membre d'una escorta', 'servidor que acompanya'. □ 1ª doc · 1805, Belv.

Satge, V. *saber* *Satgeta*, V. *sageta* *Satgi*, V. *sagi* *Sati*, V. *seti*

+SATTAGRAHA, 'desobediència civil, resistència cívica', del sànscrit *satyāgraha* compost de *āgraha* 'el qui aferra enèrgicament' i *satyam* 'el veritable' (en certa manera 'recerca obstinada de la veritat') Procedir que posà en marxa la Índia el 1919 sota la direcció de Gandhi i Nehru I que fóra vital per als catalans d'imitar, puix que tenim el seny de no usar bombes ni pistoles per aconseguir la llibertat o una autonomia, que sigui .. autònoma i no ònoma.

Satal, V. *setul* *Satnar*, V. *seti*

SÀTIR, pres del ll. *satýrus*, gr. *σάτυρος* id. □ 1ª doc · Lacav. No hi ha relació etimològica amb *sàtra*,¹⁵ *satíric* etc., per als quals, veg *sadoll*

DERIV: *Satressa* *Satírasi* *Satírion*

Sàtra, *satíric*, *satírutzar*, *satisdar*, *-ació*, *satisfacció*, *satisfactori*, *satisfer*, V. *sadoll* *Sattu*, V. *sembrar* *Satoni*, V. *atzeituni*²⁰

SÀTRAPA, pres del ll. *satrapa*, gr. *σατράπης*, 'governador d'una província de Pèrsia', i aquest, del persa antic *hšadrapā-*, protector d'un país (*hšadra-*). □ 1^a doc.: 1805, Belv., i llavors també amb el pintoresc sentit popular de 'murri astut'. Cf. *SACRAPAS*

DERIV: *Satraperia* *Satrapia*

Satri, *satrill*, V. *setrill* *Sats*, V. *assats*, *satisfer* (*SADOLL*) *Satsar*, V. *sacsar* *Saturable*, *saturació*, *saturar*, V. *sadoll* *Satureja*, *-toriga*, V. *sajolida* *Saturitat*, V. *saturar* *Saturn*, *saturnal*, *saturní*, *saturnià*, *saturnisme*, V. *sadorn* *Satx*, *satxarró*, V. *sag* *Satze*, V. *salze* *Sau*, V. *sata* i *salvar*³⁰

SAÜC, del ll. tardà SABŪCUS, variant de SAMBŪCUS, id. □ 1ª doc · 1293.

Un doc. ross. situa un rodal «usquem ad fontem de *sauch*» a. 1293 (*InvLC*): en efecte és corrent que se'n trobin en aqueixos indrets, i em són conegudes prou fonts pel Pre-Pirineu i terres pirinenques que porten el nom de *Font del Sauc*. «Negun aybre, sia *ssauch*, meller o cudonyer ---» a. 1323 (*RLR* xxxii, 548); «que puga fer sa clausura de *sabuchs*» a 1385 (*InvLC*). «*Sauch*: *sabucus*, *sambucus*», Busa-N. 1507; «*sahuc*: *sambucus*», OPou (*ThPu*, 53); «*sahuc*: saüco, árbol», CRos. *Sahuc*, Ibn Wáfíd, *Med. Part*, S. xiv.

Avui, però, la forma que conec viva per denominar l'arbret és *sauquer*, mentre que *sauc*, *saücs*, s'aplica més aviat a les boletes o baies d'aqueix arbust, o bé a la substància que se n'obté: el *sabúk* el treuen del saüquer, deien a Tenes (Ripollès), per fer-ne una beguda (1953).

En part, doncs, es conserva localment la variant *saüuc*, que correspon de més a prop a la forma llatina: *Font del sabúk* a Montesquiu i al veí poble de Vilalonga d'Albera (una mateixa?), 1959; *Camp del sabúk* a Palau de Cerdanya; hi ha una partida *El Savuc* a Vià, m'ensenyaven un *sabúk* o 'saüquer' a Vallcebo-⁶⁰llera i també deien *sabúk* a Eina (1959) i a la vall de